

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2025.71.94-112>

УДК 711.4(477.86–25)“20”

Малярчук Олег Михайлович,

доктор історичних наук, професор кафедри архітектури та містобудування

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

oleg.malyarchuk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3019-9028>

Ященко Олексій Федорович,

кандидат архітектури, завідувач кафедри архітектури та містобудування

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

yaschenko_af@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-6181-6597>

Палагнюк Михайло Михайлович,

кандидат філософських наук, завідувач кафедри суспільних наук

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

palahniuk@nung.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-2512-075X>

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У МІСТОБУДУВАННІ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.: НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Анотація: у статті розглянута теорія та історія архітектури радянського періоду міста Івано-Франківська (1944–1991 рр.), який характеризувався своїми відмінними від усіх інших стилів архітектурними рисами та масштабністю забудови. Історична забудова м. Івано-Франківська визначалася специфікою економічного і політичного розвитку в минулому. Центральна частина міста згідно «нових підходів» мала «багато недоліків»: надзвичайно щільна забудова в центральному районі, здрібненість кварталів; велика частина території міста з усіма інженерними комунікаціями зайнята «малоцінними» одноповерховими спорудами. Вважалося за доцільне – економічно вигідно – реконструювати старі райони та знести «малоцінний» жилий фонд (подекуди аварійний), використовуючи при цьому існуючі інженерні комунікації, ніж виносити забудову за межі міста. Реконструкція цих районів проводилася з розрахунком зменшення щільності забудови, створення зелених масивів. Історичній частині міста внаслідок реконструкції було завдано непоправимої шкоди. На початку 1960-х років викристалізувалися риси нового стилю благоустрою міст, промислових підприємств притаманних радянському періоду історії. Міста, селища, села розбудовувалися в результаті класичного будівельного рішення радянської доби: дешеві бетонні чи цегляні конструкції, погано збудовані, без

жодних прикмет архітектурних ознак чи естетичної привабливості. У тих містах, де стара центральна частина частково залишилася, як у Івано-Франківську (Станіславі), нові будинки та мікрорайони виростали вперемішку та на околицях, утворюючи низку приміських спальних районів. Що ж до менших міст і селищ, змушених приймати десятки тисяч селян, які перетворилися на робітників, то вони масово заселялися у гуртожитки та робітничі селища. Архітектура міст ставала змішаного типу, подекуди це виглядало абсурдно й негативно впливало на архітектурний ансамбль окремих міст.

Ключові слова: архітектура; стилі; містобудування; радянський період історії; місто Івано-Франківськ (Станіслав).

Постановка проблеми. У 1950-х роках радянські архітектори ще використовували у проєктах громадських будівель різноманітні елементи прикрас. На початку 1960-х років ЦК КПРС засудив «украшенчество». Якщо раніше допускалося будівництво споруд з колонами, арками, що у свою чергу вело до подорожчання робіт, то у часи керування партією і країною М. Хрущовим на загальне від цього відмовилися. Елементи різноманітних стилів отримали негативне означення – «викрутаси». Радянські архітектори, змушені були переглянути свої попередні підходи і відмовитися від «надмірностей». Домінуючими стали типові малометражні проєкти, які пройшли випробовування у всіх республіках Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР) і рекомендувалися для Станіславської області Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР). Озеленення стало складовою частиною комплексного благоустрою. Одна з прикмет нового стилю – простір і перспектива, що проголошувалися офіційно, але на практиці впроваджувалися лише показово. Вулиці міст, сквери, бульвари і парки повинні були «проглядатися». Зайві насадження, масивні паркани були «ні для чого». Загорожі («старі мури»), паркани потрібні були тільки навколо фабрик, заводів (та й то не всіх) і дитячих закладів. Допускалися невисокі паркани у провулках, де не було жилих будинків. Входи до парків, міського озера мали бути відкритими. Високі «старі мури», гушавини дерев, що нагадували щось понуре, віджиле, середньовічне мали поступитися «широким просторам, від яких віє свіжістю, спокоєм, радістю» [3]. Архітектори, які не враховували «генеральної лінії партії» не мали подальшого кар'єрного росту. Як наслідок, у результаті активного житлобудівництва з'явилося багато «хрущоб», надалі «хрущовок», які можна охарактеризувати як не комфортні, не зручні житлові масиви, без жодного натяку на естетику.

Науковою проблемою теорії та історії архітектури є пошук регіональних особливостей, збереження та реставрація пам'яток. Окреме місце посіла

тематика охорони та популяризації культурної спадщини. **Об'єктом** даного дослідження є стильові особливості архітектурно-художнього оформлення міст радянського періоду, а **предметом** – історичний матеріал архітектури міста Івано-Франківська (Станіслава) західного регіону України. **Завданням** дослідження є здійснити аналіз тематичної та наукової літератури, виокремити нові риси в архітектурі та містобудуванні, висвітлити суть нових впроваджених стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд тематичних досліджень і наукових публікацій виявляє, що в опрацюванні теми має місце певна етапність. Наукові розвідки можна групувати за історико-хронологічним принципом на історіографію довоєнного (до 1939 р.), радянського (1940 р. – кінець 1980-х рр.) періодів та сучасну українську (після 1991 р.) літературу. У довоєнний період історією та архітектурою міста Станиславова активно цікавилися не лише українські, але й польські дослідники. Характеризуючи роботи довоєнного періоду, варто наголосити, що першим ґрунтовним дослідженням міста Станиславова була праця викладача Станиславівської гімназії А. Шарловського. У 1887 р. він опублікував книгу «Станиславів і Станиславівський повіт з погляду історичного та географічно-статистичного» [25]. Книга містить, крім хронології, детальні описи видатних пам'яток архітектури. Польські вчені були одними з перших, хто почав давати фаховий аналіз. У цьому контексті заслуговують на увагу класичні наукові праці С. Глабінського і Л. Фінкля [26], Й. Зелінського [27].

Праці радянського періоду зосереджували увагу на дослідженнях суспільно-політичних та соціально-економічних процесів на Галичині загалом та в місті Станіславі, зокрема, а не на архітектурних пам'ятках. У радянській історіографії особливо наголошувалося на польсько-шляхетському та німецькому засиллі в місті протягом кінця XVIII – початку XX ст. Окремі відомості можна отримати з праці Г. Ковальчака [13] та «Історія міст і сіл Української РСР. Івано-Франківська область». Опублікована в 1971 р., праця є енциклопедичною за своїм змістом, на загал історії міста присвячено близько 30 сторінок [11, с. 53–80] та ін.

У другій половині 1980-х рр. в умовах горбачовської «перебудови» українські історики поступово відмовляються від радянських ідеологем і акцентують увагу не на соціально-економічних проблемах розвитку регіону, а на національно-визвольному русі, боротьбі за українську освіту і т. п. Так, у грудні 1986 р. в газеті «Прикарпатська правда» виходить стаття В. Грабовецького «Перша українська» [6], у якій автор спробував показати процес відкриття першої української гімназії у Станиславові на початку XX ст. Невдовзі у співавторстві з О. Карпенком В. Грабовецький видає працю «Сходінками історії

– у майбутнє. До 325-річчя міста Івано-Франківська» [7]. Вивчення історії та культурної спадщини Станиславова привело В. Грабовецького до більш ґрунтовних досліджень. Так, 1989 р. було опубліковано фундаментальну працю «Нариси історії Івано-Франківська. З найдавніших часів до початку XX ст.» [5], в якій звернено увагу на окремих архітектурних пам'ятках міста.

Після проголошення незалежності України з'явилися нові можливості щодо об'єктивної характеристики архітектурної спадщини міста. У 1998 р. вийшла друком колективна праця Б. Гаврилів, П. Арсенича та Р. Процака «Літопис Івано-Франківська (Станислава): Історична хроніка міста з 1662 року» [4]. Цікавий історико-краєзнавчий ракурс дослідження міста на основі окремих локальних його характеристик запропонував у своїх працях В. Полєк. Характеристику історичного минулого і культурної спадщини міста, зокрема XIX ст., автор подав через огляд в історичній ретроспективі окремих площ, вулиць. Основна його праця має назву «Майданами та вулицями Івано-Франківська», що вийшла у Львові 1994 р. [18]. Подібний метод дослідження дає змогу відтворити картину в плані взаємовідносин «людина – етнокультурне середовище – місто», показати внутрішньолокальну специфіку міста на тлі життєвого світу людини й архітектурних комплексів. Відомим дослідником історії Станиславова М. Головатим у працях «Етюди старого Станиславова» 2007 р. [9] та «200 вулиць Івано-Франківська» 2010 р. [8] деталізовано розвиток окремих районів та мікрорайонів міста.

У 2012 р. вийшла друком колективна монографія «Станиславів-Станіслав-Івано-Франківськ» [23], присвячена 350-річчю з моменту отримання містом магдебурзького права. Авторський колектив за редакцією В. Великочого з участю відомих івано-франківських дослідників упорядкував ґрунтовний фактологічний матеріал, виклавши його за історичним, архітектурно-мистецьким, культурним та освітнім напрямками.

У 2012 р. було опубліковано бібліографічний покажчик праць, присвячених історії м. Станиславова – Станіслава – Івано-Франківська, де представлено перелік 1069 публікацій, у яких висвітлено окремі сторінки історії міста з моменту набуття ним магдебурзького права [10]. Однак навіть за наявності такого масиву наукових публікацій цілісного дослідження, що розкриває історію містобудування, пам'яток архітектури, впливу стилів досі немає. Цікавий матеріал та узагальнення у контексті дослідження урбаністики та архітектурно-художнього оформлення міста Івано-Франківська (Станіслава) містять статті О. Малярчука [15; 16; 17], М. Санкович [20; 21] та ін.

Мета – визначити стильову ідентичність та нові тенденції у практиці радянського містобудування на прикладі одного з показових обласних центрів західного регіону України міста Івано-Франківська (Станіслава).

Основна частина. Містобудівна традиція міста Івано-Франківська (до 9 листопада 1962 р. – Станіслава, Станиславова, Станіславова) складалася з XVII століття. Це втілення загально мистецьких європейських стилів. Архітектурні стилі на землях Західної України знайшли своє відображення в урядових і сакральних спорудах (неоренесанс, необароко, неоготика), окреме місце посіли промислові об'єкти. Станіслав, як і десятки міст та містечок Галичини мав свої архітектурні особливості. Так, наприклад, залізничний вокзал оздоблений елементами мавританського стилю, а вузькі напівкруглі вікна та ребристі колони створили лаконічний та одночасно витончений стиль неоренесансу. У стилі віденського класицизму було зведено розкішну будівлю дирекції залізниць у Станиславові. Майже вся Австро-Угорська імперія на рубежі століть була захоплена новим стилем – сецесією. Поступово новий стиль запанував у Європі і досяг містечок Галичини. Поєднання романського, візантійського стилів та козацького бароко, що ввійшло в історію як український архітектурний стиль (українська версія ар-деко), простежується в споруді монастиря і школи Сестер Василянок. Однак визначальною ознакою міської архітектури була відсутність чистого стилю – традиційного в той час вільного поєднання різноманітних елементів з класичних архітектурних зразків (здебільшого історизму й еклектики). Початок XX ст. сприяв розвитку новітніх конструктивних прийомів і елементів будівництва. Широке застосування сталі та бетону обумовило виникнення нового стилю – конструктивізму. Архітектори почали частіше використовувати нові матеріали і впроваджувати останні досягнення в галузі будівництва. Проектуючи певну споруду, архітектор ставив на перше місце її практичне призначення, використовуючи новий будівельний арсенал конструкцій. Станіславська довоєнна архітектура набула вигляду модернізованого неокласицизму, садибного стилю, ар-деко, частково збереглися романтично-народні тенденції. Архітектура міста увібрала зрізи цілих історичних епох.

Благоустрій будинку, вулиці міста чи села здавна вважали справою громадською (від слова – громада), тобто справою всіх хто проживав на певній території. В нових історичних умовах радянська влада намагалася використати давні традиції українців-галичан й видавати як нові характерні зміни, притаманні радянському народу. В першу чергу, робилося протиставлення «міщанського розуміння гордості», на зразок того – мій дім – моя фортеця. Радянські громадяни у «мій – дім», «моя – вулиця», «моє – місто» мали вкладати нове поняття, насамперед – «наше соціалістичне», тобто громадське. У спільну працю особистість мала вкласти й свою частку й відчувати за це гордість. Навряд чи знайдеться українець-галичанин, який би не відчував глибокого задоволення від того, що їх древня земля Галичина (Руське королівство) потребує наведення

належного порядку в селах і містах. Громадськість розуміла, що не треба надіятись на когось, а самим робити все для того, щоб кожний двір, господарка, вулиця були гордістю.

У післявоєнний час не було спеціалістів і потрібних матеріалів тому багато робіт робилося нашвидкуруч. Навіть пам'ятники радянським героям, великим діячам ставилися з цегли, гіпсу, невисокої мистецької цінності, а дерева чагарники висаджувалися в дуже обмеженому асортименті, без врахування архітектурних вимог. У перші післявоєнні роки на вулицях висаджувалися в основному тополі з тим, щоб швидше озеленити місто. Реконструкція зелених насаджень не проводилась. На деяких вулицях, скверах виявились загущені посадки, що, по-перше, заважало росту дерев цінних порід і, по-друге, затіняло будинки. Біля деяких будинків, наприклад, вулиці Франка, Леніна (сучасна вулиця Богдана Лепкого), дерева були посаджені дуже близько до фундаментів будинків. Дерев розрослися, їх коріння стали псувати фундаменти [1].

Під старою частиною міста існувала велика і дуже розгалужена система підземних ходів. Так, дослідник Г. Логвиненко розповідав, що в 1946 р. він обстежував підземелля. Підземні ходи були такі широкі, що по них можна було проїхати підводою близько кілометра. Про ці підземні ходи старого Станіслава немало цікавого міг розповісти інший мешканець Івано-Франківська Г. Бурковський [14]. Можна стверджувати, що під містом Івано-Франківськом існує добре розгалужена система підземних ходів. Зрозуміло, що стан її не такий ідеальний, як раніше через завали і абсолютне нехтування у радянські часи. Цей цікавий історичний об'єкт в умовах реконструкції і забудови міста, був приречений на часткове знищення. Вся проблема в тому, що при проектуванні капітальних споруд зовсім не бралось до уваги підземне господарство колишньої фортеці. Ні проектувальники, ні забудовники не зважали на те, яка думка з приводу тих підземель науковців краєзнавчого музею чи обласної організації Українського товариства охорони пам'ятників. А ці організації не виявляли належної ініціативи та наполегливості.

Київський Державний інститут проектування міст (Діпроміст) у 1955 р. завершив складання генерального плану Станіслава, визначив перспективи дальшого його розвитку. У 1959 р. закінчено планування «промислового району» обласного центру. Згідно радянських архітектурних підходів, було закладено чітке зонування міста. Будівництво і реконструкція мали вестися мікрорайонами з створенням у них розгалуженої мережі культурно-побутових закладів. У той же час, проектувалося винести ряд дрібних промислових підприємств, складських приміщень та інших об'єктів з жилих районів у промислові зони. З метою зменшення інтенсивності автомобільного руху у центрі міста передбачалося винести траси для транзитного транспорту за межі міста,

спорудити об'їзні дороги для міського автотранспорту. Одночасно, визначено напрямки у веденні благоустрою і озеленення. У зв'язку із різноплановими змінами в економічному розвитку міста і області, а також у містобудівній практиці, генеральний план потребував певного коректування.

Новий центр міста передбачався залишити по осі старого – «від музею до бульвару», де концентрувалися адміністративні і торгові об'єкти. Івано-Франківськ розташований між двох річок – Солотвинської і Надвірнянської Бистриць. Корективами генерального плану передбачалося (з перспективою на двадцятиріччя), що за десять років жилі масиви підійдуть до їх берегів. Генпланом передбачалося регулювання водного режиму обох Бистриць і обвалування їх берегів. В ході цих робіт впорядковувалися місця масового відпочинку мешканців міста.

У середині 1960-х років переважали 4–5 поверхові будинки. У 1967 р. розпочато зведення комплексу на Набережній в кінці вулиці Галицької – ансамблю різно висотних споруд. На вулиці Галицькій до будівництва 70-квартирних будинків приступили вже у 1966 р. Одночасно споруджувався комбінат дошкільних дитячих закладів на 280 місць. У 1970-х розпочали будівництво і 9-поверхових будинків на вулиці Куйбишева (тепер Степана Бандери). Поступово реконструювали і головні вулиці – Радянську (тепер Тисменицька), Дзержинського (тепер Мазепи Гетьмана), Дадугіна (тепер Євгена Коновальця). На вулиці Радянській (за залізничним мостом) в 1966 р. розпочалося будівництво 70-квартирних будинків. Обличчя вулиці – Будинок художника – на розі з вулицею Івана Франка (проект архітекторів Л. Лукомської та І. Гриньова), кінотеатр «Космос» та інші. Наступного року розпочалося будівництво 7-поверхового готелю, нового універмагу, будинку профспілок, нової пральні, 7-поверхового приміщення об'єднання «Сільгосптехніка».

Розмаху набирали коопероване і кооперативне будівництво. В 1966 р. розпочалося будівництво 129-квартирного будинку на вулиці Галицькій за рахунок відрахувань ряду організацій. З цією метою було створено кооперативи для будівництва трьох 70-квартирних будинків за кошти індивідуальних забудовників. Економічні розрахунки показали доцільність застосування при благоустрої вулиць крупно розмірних цементно-бетонних плит. Скільки незручностей і затрат коштів викликали проведення будь-яких комунікацій, коли треба було знімати (руйнувати) асфальтне покриття доріг і тротуарів. Плити ж легко зняти і (ті ж самі) покласти на місце після закінчення робіт.

Нові принципи впроваджувалися й в озеленення прибудинкових територій. Заміна однорічних квіткових насаджень газонами з групами багаторічних рослин не лише надавало вулицям привабливого вигляду, але й вимагало менше коштів. Все більше уваги приділялося ландшафтній архітектурі, тобто планомірному

озелененню міста. Ландшафтний архітектор міста І. Боднарук розробив ескізи площі біля поштамту. Відповідно до нового приміщення поштамту перебудовувалася і площа. Цілком доречними тут були насадження ялин та інших декоративних рослин. В 1966 р. певна увага приділялася вертикальному озелененню будинків. Окремі зразки в місті збереглися, наприклад колишній будинок облвиконкому по вулиці Грюнвальдській.

У центрі Івано-Франківська піднявся перший висотний будинок міста – головпоштамт. Його звели так, щоб було видно по всій головній Радянській вулиці. Весь ансамбль будинків, який починався будинком на розі вулиць Радянської і Чапаєва (тепер Січових стрільців) ательє мод і закінчувався на схрещенні Галицької та Московської (тепер Бельведерська) гастроном «Верховина», повністю «читався» від вулиці Радянської. Деревонасадження не повинні були закривати твори міської архітектури, а навпаки, підкреслювати їх цікаві, красиві фрагменти.

Всі роботи, зв'язані з благоустроєм, озелененням, зовнішнім убранством міста Івано-Франківська координувалися і контролювалися міською архітектурно-художньою радою, куди входили архітектори, художники, скульптори, спеціалісти по озелененню і благоустрою. Її члени на громадських засадах виконували окремі проєкти і брали участь у їх здійсненні. Художня рада приділяла увагу поєднанню на практиці архітектури і декоративно-монументального мистецтва. Зразком такого поєднання монументального живопису з архітектурою може слугувати жилий будинок облспоживспілки на вулиці Галицькій. В цих роботах багато ініціативи проявили художники М. Фіголь, А. Балюк [19].

Небайдужих мешканців хвилювало питання – яке воно, обличчя рідного міста?

Чи відповідають вимогам – «нести культуру в маси», прикрашати побут, облагороджувати людину – громадські та жилі будинки, промислові підприємства і культурно-освітні заклади, парки і сквери, вулиці і площі, вітрини магазинів і міська реклама?

Художник В. Баран у газетній замітці «Обличчя нашого міста» узагальнював: «Нині справжньою прикрасою Івано-Франківська стали будинки: ательє мод на розі вулиць Радянської і Чапаєва (архітектори І. Гриньов і В. Стасів), облспоживспілки по вулиці Галицькій (архітектор Б. Мартин), адміністративний будинок тресту «Прикарпатліс» по вулиці Панфіловців (архітектор С. Ситніков), жилі будинки по вулиці Валовій (архітектори Б. Валевський та І. Гриньов) та деякі інші, які відзначаються ясністю художнього задуму, простою, чіткою композицією, повною відповідністю конструктивного і художнього вирішення. Не менш цікавими будуть новий корпус головпоштамту

(архітектор Л. Попиченко), будинок проєктно-конструкторського технологічного інституту (архітектори І. Гриньов і Р. Турянський) та багато інших. Все це свідчить про те, що в нашому місті працює творчий загін архітекторів, якому під силу втілювати свої задуми не лише в окремих спорудах, а створювати зовсім нові, сучасні архітектурні ансамблі. Якщо архітектуру називають окам'янілою музикою, кам'яним літописом народів, то нашим архітекторам треба створити не тільки окремі музичні акорди, а симфонію, яка б донесла до майбутніх поколінь велич нашої епохи» [24].

Не всі будинки, споруджені за типовими проєктами, відповідали високим вимогам. Зокрема, це стосувалося будинків на Південному і Північному бульварах. Відрізнялися вони один від одного хіба що тільки кольором балконів. Можна ж було уникнути одноманітності і монотонності, хоча б застосувавши різноманітне пофарбування і обробку фасадів, різні декоративно-архітектурні елементи. Хотілося б звернути увагу і на монументальну скульптуру. Монументальний живопис уже завоював право на існування в архітектурі міст (кінотеатр «Космос», обласна Дошка пошани), то монументальна скульптура в оформленні тодішніх споруд ще не була знайшла свого місця. Художникам і скульпторам необхідно було працювати у тіснішому творчому контакті. Велике значення мало правильне архітектурно-художнє вирішення озеленення, яке прикрашало і надавало місту своєрідності. В Івано-Франківську було багато зелені. Проте в більшості випадків воно насаджувалося стихійно, без належного органічного зв'язку з архітектурними ансамблями. На деяких вулицях густо насаджувалися дерева, які з часом надмірно розросталися, закривали своїми кронами архітектурні об'єкти, забирали у мешканців будинків денне світло. А там, де необхідне більш інтенсивне озеленення (біля фабрик, заводів, інших промислових об'єктів), йому недостатньо приділяли уваги. Все ж, для впорядкування міської системи озеленення дещо робилося. В детальному проєкті по благоустрою зони відпочинку в південно-західній частині міста (в межах вулиць Дзержинського, Проєктної та річки Бистриці), передбачалося спорудити гідропарк, реконструювати озеро, ввести сучасну архітектуру малих форм. Сучасного вигляду надавали місту й легкі, красиві, привабливі форми малої архітектури (кіоски, огорожі, лавки, стовпи світильників і т. п.) [24].

В «боротьбі за культуру міста», за його красу неабияку роль відігравало архітектурно-художнє вирішення, обладнання та оформлення інтер'єрів громадських і побутового призначення споруд: шкіл, клубів, магазинів, ресторанів, їдалень, вокзалів. Адже люди, які приїздили в Івано-Франківськ, саме на вокзалі вперше знайомилися з «обличчям міста», саме там складалося їх перше враження. З численних газетних заміток можемо почерпнути відповідні враження: «Непривабливий, з синім і охристим кольорами стін вестибюль, важка

люстра, розмальоване під мармур обрамлення вікон квіткових кас. Оце і весь інтер'єр. Не краще враження справляє й приміщення вокзального ресторану. В залі висока і темна дерев'яна панель, а вгорі стіни розмальовані потічками і смерічками. З цим убранством стін гармонує старосвітський величезний буфет, столи, крісла... Чому б нашим митцям не створити на великих вікнах вестибюлю вітражі? Тоді б вокзал виконував функцію не тільки воріт у місто, а був би справжнім його обличчям» [24].

Громадськість міста й області та окремі місцеві керівники проводила велику роботу із збереження і примноження парків Івано-Франківська, Коломиї, Калуша, Косова, Болехова та інших міст і селищ. Цінні колекції деревних та чагарникових рослин було зібрано в Івано-Франківському парку ім. Т. Шевченка – близько п'ятдесяти видів. Серед представників місцевих дерев – ялина, сосна, дуб, липа, ялиця, явір, береза, граб, ясен, бук. Поряд з деревами місцевої флори в парку росли чимало представників дендрофлори Азії та Америки. Серед найцікавіших дерев – гінкого, акантопанакс Зибольда, туї, тсуга, дуб бореальний (червоний), акація біла, карія, каркас західний, тюльпанове дерево та ін. У парках області було виділено штатні одиниці спеціалістів, що організовували і очолювали необхідні роботи [22].

Міські комунальні служби, окрім наведення чистоти на подвір'ях і вулицях, догляду насаджень – з приходом весни займалися й посадкою нових дерев і кущів, впорядкуванням районів новобудов та місць масового відпочинку громадян. Так, майстер озеленення Й. Гаврилюк запропонував ідею створення однотипних вуличних посадок. Бульвари, наприклад, засаджувалися каштанами, а вулиці – махровою черешнею. Увага мешканців багатоповерхівок приверталася до вертикального озеленення будинків – в'юнкими рослинами (диким виноградом). У 1968 р. закінчено очистку дна міського озера в Івано-Франківську, укріплено береги, зведено водовідстійник та колектор для скидання води, побудовано міст на острів, споруджено причали для човнової і рятувальної станцій. Для любителів рибного спорту поряд з цим озером спорудили ще одне – для рибалок [2].

Місячники, суботники, недільники по благоустрою міст, селищ і сіл стали звичними явищами. Трест «Прикарпатліс» проявив ініціативу взявшись доглядати за посадками на берегах рік Бистриць. У місті Івано-Франківську було створено нову шляхово-експлуатаційну дільницю по поточному утриманню доріг в місті. Без підтримки промислових підприємств виконкому було б важко забезпечити своєчасний ремонт доріг. Розвантаженню центра міста від автотранспорту допомогло будівництво об'їзних доріг. Одна така дорога – з Тисмениці через Хриплин і Чернівці на Надвірну – вже була побудована. В 1968 р. стала до ладу дорога з Калуша на Богородчани – через Загвіздя [2].

Поряд із забудовою мікрорайонів міста Івано-Франківська йшло і будівництво окремих об'єктів на вільних ділянках. Розміщення таких об'єктів і їх архітектурно-планувальне вирішення вимагало особливої уваги з тим, щоб не порушити загального архітектурного ансамблю старовинної капітальної частини центра міста (поєднання «старого з новим»). Цим завданням займався Івано-Франківський філіал «Діпроміста». Кожна така споруда, вписана в існуючу забудову, незважаючи на індивідуальне чи застосування типових секцій, що були свого роду експериментом, пошуком найкращих планувальних і естетичних вирішень житла та громадських споруд, по-сьогодні вирізняється характерними рисами містобудівництва радянського часу. Так, наприклад, восьмиповерховий будинок міжміської телефонної станції, 73-квартирний жилий будинок з магазином «Кооператор» по Галицькій вулиці, 36-квартирний будинок по вулиці Шевченка, жилі вставки на Валах та багато інших вмонтовані у старовинне місто, порушували архітектурну цілість і нагадують про часи тоталітаризму.

Показовою у цьому відношенні картина на вулиці Галицькій та в деяких інших частинах міста. Їх забудова здійснювалася не комплексно, а на основі проєктів окремих споруд, виконаних різними проєктними організаціями, різними авторами і в різний час без взаємного пов'язання. Забудова вийшла неорганізованою, ансамблю немає. З цього випливало, як вказував головний архітектор міста Івано-Франківська М. Назаров, що перед тим, як проєктувати, слід було розробити ескізний проєкт даного міського ансамблю, складовою частиною якого мав бути проєктований об'єкт. Тільки за такої умови можна було уникнути елементів випадковості і розхристаності в забудові обласного центру, досягнути правильного поєднання «старого і нового», завершити старі і створити нові ансамблі [19].

Новою проблемою, з яком прийшлося стикатися в Івано-Франківську, – це проблема транспорту і автостоянок. Для того, щоб розвантажити місто від транзитного руху автомобілів, споруджувалася система об'їзних доріг. На Калуш, Галич, Надвірну, Коломию на початку 1970-х років уже не треба було їхати через місто Івано-Франківськ. Все більш відчутною ставала проблема збереження індивідуальних автомобілів. На тисячу жителів припадало до 12 легкових машин власного користування. Тільки третина з них була забезпечена стоянками в шести організованих у місті кооперативах. Решта розміщувалася у міських кварталах, будь-де, без усякого порядку і загромаджувала подвірні території. На Україні, як і в цілому в Союзі, було прийнято вирішувати це поетапно. Перший етап – створення в межах міста відкритих платних стоянок для зберігання індивідуальних автомашин (з охороною); другий – будівництво багатоповерхових гаражів манежного типу на місці відкритих стоянок і в інших місцях. Споруджування одноповерхових гаражів боксового типу обмежувалося.

Таким же способом здійснювалася організація зберігання машин власного користування і в Івано-Франківську [19].

Роботи по благоустрою, озелененню і зовнішньому оформленню часто виконувалися без належного технічного і художнього керівництва, без проєктів. В окремих випадках це призводило до нераціонального витрачання державних коштів, до погіршення зовнішнього архітектурного вигляду міст і селищ, створювалися побутові незручності для населення. Нерідко тверді покриття шляхів і тротуарів будували недоброякісно, тому через два – три роки їх доводилося ремонтувати. Недостатньо застосовувалися прогресивні покриття – цементобетонні і з місцевих матеріалів.

Рішення Івано-Франківської міської Ради «Про стан і заходи по дальшому поліпшенню благоустрою, озелененню та зовнішньому оформленню міста» від 27 квітня 1972 р. зобов'язувало кожного керівника: «Здійснити комплексний благоустрій території навколо промислових підприємств, організацій та установ, для чого розробити перспективний план». Однак на шкіряній фірмі, м'ясокомбінаті та в автоколоні під час перевірки не могли показати таких планів. «Загубилися» вони в канцелярських столах, а в декого й взагалі не виникало бажання впорядковувати територію рідного підприємства і навколо нього. За приклад ставилися меблевий комбінат, фурнітурний завод і швейна фабрика. Так, на меблевому комбінаті впорядкували сад-город з теплицею та оранжереєю, лісовими мешканцями – козулями і зону відпочинку [12].

У радянський період відбулися докорінні зміни у підходах щодо забудови міст, селищ та сіл. Історичній частині міста Івано-Франківськ (Станіслав) внаслідок реконструкції було завдано непоправимої шкоди. Перш за все, були впроваджені нові стандарти, що відповідали соціально-економічній політиці партії – соціалістичній індустріалізації і пов'язаної з нею урбанізації. З введенням в експлуатацію нових будівельних об'єктів виникало питання їх озеленення і впорядкування територій. Колективи підприємств і організацій, всі мешканці на загал не стояли осторонь, а брали посильну участь у цій загальнонародній справі. У «боротьбу за чистоту» в кожному місті, в кожному селищі включались усі жителі. Архітектура міст і селищ набула нових рис. У радянський період містобудування відбувалося у спрощеній формі нового урбанізму, що контрастувало зі старою забудовою міст західної України. Більшість території нової міської забудови отримували типову одноманітну просторову структуру, яка відрізнялася хіба що кількісними показниками в залежності від підпорядкування та розмірів міста. Масштабне будівництво дешевого і конструктивно-простого житла не могло розв'язати проблему його нестачі.

У практиці житлового, промислового і комунального будівництва були непоодинокі випадки, коли території нової забудови – квартали, мікрорайони і навіть цілі населені пункти – не забезпечувалися необхідними елементами благоустрою. У багатьох містах і селищах в дуже обмежених обсягах здійснювалися заходи зі спорудження інженерних сіток, заощування вулиць і тротуарів, впорядкування скверів і парків, проведення телефонізації, радіофікації, зовнішнього освітлення і т. д. Тверді покриття шляхів, тротуарів і паркових алей часто виконувалися неякісно і внаслідок цього швидко руйнувалися. В той же час прогресивні покриття – бетонні плити, плити з кольорового матеріалу, які мали кращий зовнішній вигляд і відповідали вимогам тогочасного шляхового і паркового будівництва, застосовувалися недостатньо. Малі архітектурні форми – кіоски, павільйони, стенди, скульптури, вітрини, світлові реклами, а також паркани, опори вуличного освітлення подекуди робилися без смаку, без врахування загальної архітектури вулиць. Істотні недоліки допускалися в справі озеленення. Проєктні і будівельні організації при спорудженні житлових комплексів не завжди дбали про збереження природного рельєфу, рослинного шару, зелених насаджень. В мікрорайонах, жилих кварталах при створенні парків, скверів і бульварів нерідко ігнорували вимоги ландшафтної архітектури, недостатньо використовувалися декоративні дерева і чагарники, виткі рослини, багаторічні квіти, зелені огорожі та газони.

Висновок. Роботи з благоустрою міста Івано-Франківська (Станіслава) громадськість проводила систематично. Партійно-радянська влада намагалася усі досягнення у цій справі записати на свій рахунок. Обласний центр Івано-Франківськ здобув славу красивого міста. У свій час він займав призові місця у змаганнях з благоустрою серед міст України. Цю славу мешканці міста зберігали та примножували незважаючи на несприятливі політичні умови тоталітарної системи шляхом творчого підходу до оновлення і розширення міста, уважного і бережливого ставлення до існуючої капітальної забудови. Турбота про зовнішній вигляд і культуру населеного пункту невід’ємно пов’язана з його благоустроєм, озелененням, з малими архітектурними формами. Все, що оточує людину повинно бути красивим і зручним. Своє вагоме слово сказали архітектори, проєктанти, будівельники, працівник комунальних господарств, звичайні мешканці. Незважаючи на ідеологічні перешкоди, вони створювали хоч і не завжди зручну і красиву, але вкрай потрібну забудову мікрорайонів і кварталів, запозичували і застосовували кращі зразки благоустрою, озеленення, освітлення вулиць, площ, парків, вміло використовували малі архітектурні форми, домоглися виконання цих заходів комплексно.

З введенням в експлуатацію нових будівельних об’єктів виникало питання їх озеленення і впорядкування територій. Колективи підприємств і організацій,

всі мешканці на загал не стояли осторонь, а брали посильну участь у цій загальнонародній справі. Звичайно, що поліпшення благоустрою, озеленення і зовнішнього оформлення міст та селищ області залежало від виконкомів місцевих Рад депутатів трудящих. Саме ці органи були покликані зробити все можливе для того, щоб кожний населений пункт став красивим, щоб людина, яка вперше відвідала те чи інше прикарпатське селище чи місто, запам'ятала його вулиці, будинки. У «боротьбу за чистоту» в кожному місті, в кожному селищі включались усі жителі. Архітектура міст і селищ набула нових рис. Навколо міст створювалися зелені зони, бази відпочинку. Однак, типовою рисою радянської дійсності (нормою життя) ставало катастрофічне забруднення водойм, нехлюйське ставлення до правил і вимог санітарії з боку комунальників, керівників підприємств і колгоспів.

Список літератури:

1. Бабенко Є. Івано-Франківськ впорядковується. *Прикарпатська правда*. № 67 (6444). С. 4. 9 квітня 1967 р.
2. Весняні турботи міста. *Прикарпатська правда*. № 66 (6700). С. 1. 5 квітня 1968 р.
3. Гаврилюк Й. На зміну віджилому. *Прикарпатська правда*. № 115 (6492). С. 2. 11 червня 1967 р.
4. Гаврилів Б., Арсенич П., Процак Р. Літопис Івано-Франківська (Станіслава): Історична хроніка міста з 1662 року. Івано-Франківськ, 1998. 136 с.
5. Грабовецький В. Нариси історії Івано-Франківська. З найдавніших часів до початку ХХ ст. Івано-Франківськ, 1989. 102 с.
6. Грабовецький В. Перша українська. *Прикарпатська правда*. № 240 (11445). С. 4. 16 грудня 1986.
7. Грабовецький В., Карпенко О. Сходінками історії – у майбутнє. До 325 річчя міста Івано-Франківська. Івано-Франківськ, 1987. 44 с.
8. Головатий М. 200 вулиць Івано-Франківська. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2010. 463 с.
9. Головатий М. Етюди старого Станиславова. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2007. 148 с.
10. Івано-Франківську – 350: реком. бібліогр. показч.: / Управління культури Івано-Франківської ОДА ; ОУНБ ім. І. Франка ; [уклад. О. Черепович, В. Дволітка, І. Бурда ; наук. ред. Л. Бабій]. Івано-Франківськ, 2012. 84 с.
11. Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. Івано-Франківська область / Ред. кол. тома: Чернов О.О. (гол. редкол.), Бернацек Т.В., Васюта І. К., Владико Н. М., Гараць В.Й., Кайкан П.Ф., Калита В.Д., Кучеров М.К., Мельничук Я.С., Паркулаб В.М., Педашенко Г.М., Правдива Л.М., Синиця О. І., Столярчук В.Я.,

Сьома О.П., Федорів Є.В., Федорчак П. С., Хвостін М. П. (заст. гол. редкол.), Ясінський А.Л. (відп. секр. редкол.). АН УРСР. Інститут історії. К.: Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1971. 640 с.

12. Кіндрачук М. За високою огорожею. *Прикарпатська правда*. № 203 (8118). С. 2. 17 жовтня 1973 р.

13. Ковальчак Г.І. Економічний розвиток західноукраїнських земель. К.: Наукова думка, 1988. 246 с.

14. Кураєв О. Пошануймо цю старовину. *Прикарпатська правда*. № 203 (8630). С. 4. 15 жовтня 1975 р.

15. Maliarchuk O. Comprehensive development and architectural and artistic design of Ivano-Frankivsk during «developed socialism». *Галичина*. Івано-Франківськ, 2020. № 33. С. 125–135. DOI: <https://doi.org/10.15330/gal.33.126-136>

16. Малярчук О., Остап'як В. Індустріальні процеси у Західному регіоні Української РСР: здобутки та прорахунки. *Український історичний журнал*. Київ. 2022. Вип. 2. С. 91–107. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.02.091>.

17. Малярчук О. Соціально-економічні процеси в західному регіоні Української РСР (1964–1991): монографія. Вид. 2-ге, переробл. і допов. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2023. – 552 с. ISBN 978-996-286-263-8 URL: <http://elar.nung.edu.ua/bitstream/123456789/9448/1/7394s.pdf>.

18. Полек В. Майданами та вулицями Івано-Франківська. Львів, 1994. 89 с.

19. Рідного міста зростання. *Прикарпатська правда*. № 235 (6096). С. 4. 30 листопада 1965 р.

20. Санкович М. «Несемо нову культуру» – друга радянська Прикарпаття. *Вісник науки та освіти. Серія «Історія та археологія»*. 2022. № 1 (1). С. 335–344. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2022-1\(1\)-335-344](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2022-1(1)-335-344).

21. Санкович М. Друга радянська Станіславська область – підготовка передумов до колективізації та індустріалізації. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Історичні науки*. 2023. Т 42. С. 321–335. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-2254.2023-42.321-335>.

22. Смаглюк К. Мій старий парк. *Прикарпатська правда*. № 202 (6321) С. 1. 14 жовтня 1966 р.

23. Станіславів-Станіслав-Івано-Франківськ: монографія: до 350-річчя Івано-Франківська, 1662-2012 / ПНУ ім. В. Стефаника [та ін.; авт. ідеї В. Анушкевичус, голов. ред. В. Великочий]. Івано-Франківськ; Львів; Київ : Манускрипт-Львів, 2012. 583 с.

24. Обличчя наших міст і сіл. *Прикарпатська правда*. № 74 (6193). С. 6. 10 квітня 1966 р.

25. Шарловський А. Станиславів і Станиславівський повіт з погляду історичного та географічно-статистичного. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2009. 175 с.

26. Finkel L., Głabiński S. *Historia i statystyka Monarchii Austro-węgierskiej*. Lwów : nakł. Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych, 1904. Wyd. 2 przejrz. 92 s.

27. Księga pamiątkowa mieszczaństwa polskiego w Stanisławowie 1868–1934 r. pod. red. Dr. J. Zielinskiego. Stanisławow: nakł. Zjednoczenia mieszan polskich w Stanisławowie. 1935. 198 s.

References

1. Babenko, Ye. (1967) Ivano-Frankivsk vporyadkovuyetsya. [Ivano Frankivsk is getting organized]. *Prykarpatska pravda*. №. 67 (6444). S. 4. (in Ukrainian).

2. Vesniani turboti mista (Spring concerns of the city). (1968, April 5). *Prykarpatska pravda*, (66) 6700, p. 1. (in Ukrainian).

3. Havrylyuk, Y. (1967) Na zminu vidzhylomu [To replace the absolute one]. *Prykarpatska pravda*. № 115 (6492). S. 2. (in Ukrainian).

4. Havryliv, B., Arsenych P., Protsak R. (1998) *Litopys Ivano-Frankivska (Stanislava): Istorychna khronika mista z 1662 roku* [Chronicle of Ivano-Frankivsk (Stanislav): Historical chronicle of the city 1662]. Ivano-Frankivsk. 136 s. (in Ukrainian).

5. Hrabovetskyi, V. (1989) *Narysy istorii Ivano-Frankivska. Znaidavnishykh chasiv do pochatku XX st.* [Essays on the history of Ivano-Frankivsk. From ancient times to the beginning of the 20 century]. Ivano-Frankivsk. 102 s. (in Ukrainian).

6. Hrabovetskyi, V. (1986) *Persha ukrainska* [The first Ukrainian]. *Prykarpatska pravda*. №. 240 (11445). S. 4. (in Ukrainian).

7. Hrabovetskyi, V., Karpenko, O. (1987) *Skhodynkamy istorii – umaibutnye. Do 325-richchya mista Ivano-Frankivska* [On the steps of history- into the future. To the 325 th anniversary of the city of Ivano-Frankivsk]. Ivano-Frankivsk. 44 s. (in Ukrainian).

8. Holovaty, M. (2010) *200 vulyts Ivano-Frankivska* [200 streets of Ivano-Frankivsk]. Ivano-Frankivsk: Lileya-NV. 463 s. (in Ukrainian).

9. Holovaty, M. (2007) *Etyudy staroho Stanislavova* [Studies of old Stanislavov]. Ivano-Frankivsk: Lileya-NV. 148 s. (in Ukrainian).

10. Cherepovych, O., Dvolitka, V., & Burda, I. (Compilers), & Babii, L. (Scientific editor). (2012). *Ivano-Frankivsku – 350: rekomendatsiinyi bibliohrafichnyi pokazhchyk* [Ivano-Frankivsk – 350: Recommended bibliographic index]. Ivano-Frankivsk: Ivano-Frankivsk Regional State Administration, Department of Culture; Ivan Franko Regional Universal Scientific Library. (in Ukrainian).

11. Chernov, O.O. (Ed.), Bernatsek, T.V., Vasiuta, I.K., Vladyko, N.M., Harats, V.Y., Kaikan, P.F., Kalyta, V.D., Kucherov, M.K., Melnychuk, Y.S., Parkulab, V.M., Pedashenko, H.M., Pravdyva, L.M., Synytsia, O.I., Stoliarchuk, V.Ya., Sioma, O.P., Fedoriv, Ye.V., Fedorchak, P.S., Khvostin, M.P. (Deputy Editor), & Yasynskyi, A.L. (Executive Secretary). (1971). *Istoriia mist i sil Ukrainskoi RSR: Ivan-Frankivska oblast* [History of cities and villages of the Ukrainian SSR: Ivano-Frankivsk region] (Vol. Ivano-Frankivsk oblast). Kyiv: Main Editorial Office of the Ukrainian Soviet Encyclopedia of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. (in Ukrainian).
12. Kindrachuk, M. (1973) *Za vysokoyu ohorozheyu* [Behind a high fence]. *Prykarpatska pravda*. № 203 (8118). S. 2. (in Ukrainian).
13. Kovalchak, H. I. (1988) *Ekonomichnyi rozvytok zakhidnoukrainskykh zemel* [Economic development of Western Ukrainian lands]. K.: Naukova dumka. 246 s. (in Ukrainian).
14. Kurayev, O. (1975) *Poshanuyemo tsiyu starovynu* [Let's honor this antiquity]. *Prykarpatska pravda*. № 203 (8630). S. 4. (in Ukrainian).
15. Maliarchuk, O. (2020). Comprehensive development and architectural and artistic design of Ivano-Frankivsk during «developed socialism». № 33. P.125–135. DOI: <https://doi.org/10.15330/gal.33.126-136>
16. Maliarchuk, O., Ostapyak, V. (2022) *Industrialni protsesy u Zakhidnomu rehioni Ukrainskoi RSR: zdobutky ta prorakhunky* [Industrial processes in the Western region of the Ukrainian SSR: achievements and miscalculations]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*. Kyiv. Vyp. 2. S. 91–107. DOI: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.02.091>.
17. Maliarchuk, O. (2023) *Sotsialno-ekonomichni protsesy v zakhidnomu rehioni Ukrainskoi RSR (1964–1991)* [Socio-economic processes in the western region of the Ukrainian SSR (1964-1991)]: monohrafiya. Vyd. 2-he, pererobl. i dopov. Ivano-Frankivsk: Symfoniya forte, 552 s. ISBN 978-996-286-263-8 URL: <http://elar.nung.edu.ua/bitstream/123456789/9448/1/7394s.pdf>. (in Ukrainian).
18. Polek, V. (1994) *Maidany ta vulytsy Ivano-Frankivska* [Through the squares and streets of Ivano-Frankivsk]. Lviv,. 89 s. (in Ukrainian).
19. Ridnoho mista zrostannya (1965) [Hometown growth]. *Prykarpatska pravda*. № 235 (6096). S. 4. (in Ukrainian).
20. Sankovych, M. (2022) «Nesemo novu kulturu» – druha radyanizatsiya Prykarpattya [We are bringing a new culture- the second Sovietization of Precarpathia]. *Visnyk nauky ta osvity. Seriya «Istoriya ta arkheolohiya»*. № 1 (1). S. 335–344. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2022-1\(1\)-335-344](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2022-1(1)-335-344). (in Ukrainian).
21. Sankovych, M. (2023) *Druha radyanizatsiya Stanislavskoi oblasti – pidhotovka peredumov do kolektyvizatsii ta industrializatsii* [The second Sovietization of Stanislav region – preparation of the prerequisites for collectivization and industrialization]. *Naukovi pratsi Kamyanets-Podilskogo natsionalnoho universytetu imeni Ivana*

Ohiyenka: Istorychni nauky. T 42. S. 321–335. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-2254.2023-42.321-335>. (in Ukrainian).

22. Smahlyuk, K. (1966) Miy staryi park [My old park]. Prykarpatska pravda. № 202 (6321). S. 4. (in Ukrainian).

23. Anushkevychus, V. (Idea Author), & Velykochy, V. (Chief Editor). (2012). Stanyslaviv – Stanislav – Ivano-Frankivsk: monohrafiia do 350-richchia Ivano-Frankivska, 1662–2012 [Stanyslaviv – Stanislav – Ivano-Frankivsk: Monograph for the 350th anniversary of Ivano-Frankivsk, 1662–2012]. Ivano-Frankivsk; Lviv; Kyiv: Manuscript-Lviv. (in Ukrainian).

24. Oblychchia nashykh mist i sil (The face of our cities and villages). (1966, April 10). Prykarpatska pravda, (74) 6193, p. 6. (in Ukrainian).

25. Sharlovskyi, A. (2009) Stanislaviv i Stanislavivskyi povit z pohlyadu istorychnoho ta heohrafichno-statystychnoho [Stanislav I Stanislavivskyi poviat from a historical, geographical and statistical point of view]. Ivano-Frankivsk: Lileya-NV. 175 s. (in Ukrainian).

26. Finkel, L., Głębiński, S. (1904) Historya I statystyka Monarchii Austryacko-Węgierskiej [History and Statistic of the Austro-Hungarian Monarchy]. Lwów : nakł. Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych. Wyd. 2 przejrz. 92 s.

27. Zielinski, J. (Ed.). (1935). Księga pamiątkowa mieszczanstwa polskiego w Stanisławowie 1868–1934 r. [Commemorative book of the Polish bourgeoisie in Stanisławów 1868–1934]. Stanisławów: Zjednoczenie mieszczan polskich w Stanisławowie. (in Polish).

Abstract

Oleh Maliarchuk, PhD hab. (History), Professor the Department of Architecture and Urban Planning, Interpreting and Translation of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas.

Alexei Yashchenko, PhD (Architecture), Associate Professor of the Department of Architecture and Urban Planning, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas.

Mykhailo Palahniuk, Ph.D. (Philosophy), Associate Professor of the Department of Social Studies, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas.

New trends in urban planning of the western region of Ukraine in the second half of the 20th century: the case of Ivano-Frankivsk

The article examines the theory and history of Soviet-era architecture in the city of Ivano-Frankivsk (1944–1991), which was characterized by its distinct architectural features and large-scale development. The historical development of Ivano-Frankivsk was influenced by the economic and political context of the past. According to the “new approaches,” the central part of the city had “many shortcomings”: extremely

dense development in the central area, fragmented city blocks, and a significant portion of the urban territory occupied by “low-value” single-story buildings with all engineering communications. It was considered economically feasible to reconstruct old districts and demolish the “low-value” (and sometimes hazardous) housing stock while utilizing the existing engineering infrastructure, rather than expanding construction beyond the city limits. The reconstruction of these areas aimed to reduce building density and create green spaces. However, this process caused irreversible damage to the historical part of the city. By the early 1960s, the characteristics of a new urban development style, typical of the Soviet period, had emerged. Cities, towns, and villages were built using the standard construction solutions of the Soviet era: inexpensive concrete or brick structures, poorly constructed, and lacking architectural identity or aesthetic appeal. In cities where the old central area remained partially intact, such as in Ivano-Frankivsk (formerly Stanislav), new buildings and residential districts were constructed haphazardly and in suburban areas, forming a series of peripheral dormitory districts. As for smaller towns and settlements that had to accommodate tens of thousands of rural migrants transitioning into the working class, these newcomers were often housed in dormitories and workers’ settlements. The architecture of cities became a mixed type, sometimes resulting in absurd urban compositions that negatively affected the architectural ensemble of individual cities.

Keywords: architecture; styles; urban planning; Soviet period; Ivano-Frankivsk (Stanislav).